

Upphandlingskriterier Bygg

MILJÖ
STYRNINGS
RÅDET

Miljöanpassat byggande

MILJÖ
STYRNINGS
RÅDET

Kretsloppsrådet

Sektorns miljöpåverkan

- 35 % av energin
- 50 % av elen
- 1 000 miljoner ton vatten
- 8 000 miljarder m³ luft
- 20 % direkta/indirekta växthusgaserna
- 15 % av avfallet
- Utsläpp..

Utmaningen

”Tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och miljömässigt motiverat...”

Att bygga miljöklokt är inte en teknisk utan en ekonomisk utmaning!

Kriterierna finns här...

Du hittar kriterierna på MSR: s webbsida!

Klicka här!

The screenshot shows the MSR website with the following content:

- Header: MILJÖSTYRNINGSRÅDET, KONTAKTA VÅR HELPDESK, VÄRDKARTA, EN ENGLISH, and a search bar.
- Navigation: Startside, Om oss, Upphandling, EMAS, EPD - miljökravskriterier, Informationsdatabas, Events, Press.
- Main Content: MILJÖSTYRNINGSRÅDET - VÄGLEDNING FÖR HÅLLBAR UPPHANDLING. Text: Miljöstyrelsen arbetar för att bidra till en hållbar utveckling genom att stötta företag och offentlig förvaltning i deras miljöarbete på ett strategiskt och kostnads effektivt sätt. Mer än 100 huvudsakliga verktyg och tjänster erbjuder Miljöstyrelsen vägledning för hållbar upphandling, miljöledning och miljörelaterad produktinformation.
- Image: A photograph of snowdrops.
- Right Sidebar: KONTAKTA VÅR HELPDESK, GRÖN UPPHANDLING 2010, MILJÖSTYRNINGSRÅDETS UPPHANDLINGSPRISER, LÄR DIG OM GRÖN UPPHANDLING.
- Bottom Section: UPPHANDLINGS-KRITERIER (with a dropdown menu for 'Väl produktområde' and a search bar), AKTUELLT OM VÅRA KRITERIER, and BÄST NYTT.

<http://www.msr.se/sv/Upphandling/Kriterier/Bygg-och-Fastigheter/Byggentreprenader/>

Kretsloppsrådet och Miljöstyrningsrådet

Miljöstyrningsrådet

Miljöstyrningsrådet har regeringens uppdrag att arbeta med miljöanpassad offentlig upphandling.

Kretsloppsrådet

Kretsloppsrådet (1994 – 2010)

- Byggvarudeklarationer (BVD 3)
- Webbportal för BVD: er och säkerhetsdatablad
- Avfallsriktlinjer

Se www.kretsloppsradet.com

Kretsloppsrådet har också varit delaktigt i

- BASTA
- ByggaF

Projektet

Samarbetsprojekt mellan Kretsloppsrådet och Miljöstyrningsrådet

Ordförande:

- Johnny Kellner, Veidekke

Projektledare:

- Per Lilliehorn, Kretsloppsrådet
- Matilde Unge, Miljöstyrningsrådet

Arbetsgrupp

- Marianne Hedberg, PEAB
- PeO Carlson, ACC Glasrådgivare
- Åke Persson, Borlänge kommun
- Dan-Patrik Ryman, SISAB
- Jerker Nyblom, Akademiska hus
- Klas Parthéen m fl, byggmaterialindustrin
- Ingmarie Ahlberg m fl, Stockholms stad
- Lars Jarnhammar, IVL

Projektets syfte

- Formulera miljökrav vid upphandling
- Tolkning av Miljöbalken
- Ge exempel på hur
 - Krav på miljöprestanda i byggprocess och tekniska lösningar kan formuleras
 - Utlovade miljöprestanda i anbud kan bedömas
 - Uppföljning kan göras av att utlovade miljöprestanda verkligen uppnåtts

Utgångspunkter

Vi har använt det som finns...

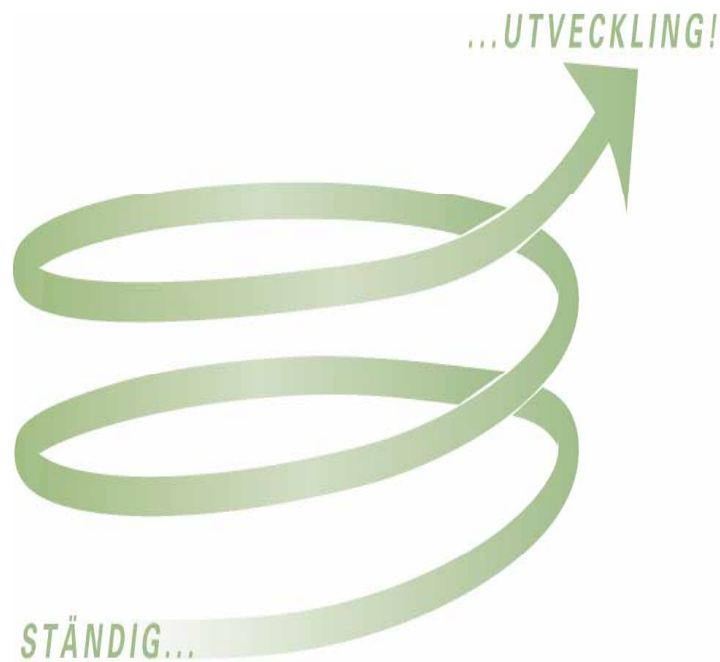

Vi hänvisar till branschdokument där så är möjligt!

Vi har inte försökt att uppfinna hjulet utan håller oss till det vedertagna!

Ständig utveckling

*Materialet är under
ständig utveckling!*

Nu finns kriterier för

	Bostäder	Lokaler
Nybyggnad	X	X
Ombyggnad	X	X

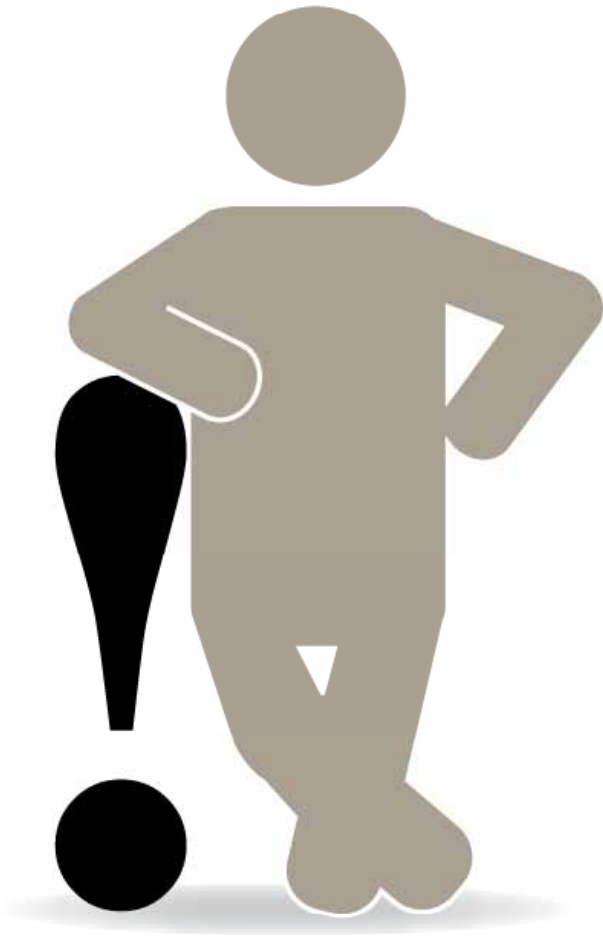
Kretsloppsrådets verktyg för
upprättande av miljöplaner.
Speglar MSR: s kriterier!

Innehåll och uppbyggnad

Byggherrens krav

Byggherrens krav på såväl process som produkt

- Avser såväl projektering som byggande
- Kan tillämpas vid såväl general- som totalentreprenad
- Utformat så att kraven vid LOU kan tillgodoses

Kriteriernas uppdelning

- Energi
- Vatten
- Materialval
- Materialhantering
- Byggavfall
- Termiskt inneklimat
- Fukt
- Buller
- Dagsljus
- Magnetiska fält
- Transporter och Arbetsmaskiner
- Överlämnande till förvaltning
- Överlämnande till brukare

Lagstiftning mm

Lagstiftning

- Miljöbalken
- Tolkning av miljöbalken
- PBL, BBR
- Förtydligande av BBR
- Höja ambitionerna
- Socialstyrelsens författningssamling

Miljöbalken

Hänsynsreglerna, t ex

- 2 § Kunskapskravet
- 3 § Bästa möjliga teknik (BAT)
- 6 § Produktvalsprincipen

Stoppregeln i 9 kapitlet –
”Olägenhet för människors
hälsa”

Kunskapskravet

Den som gör något ska ha tillräcklig kunskap!

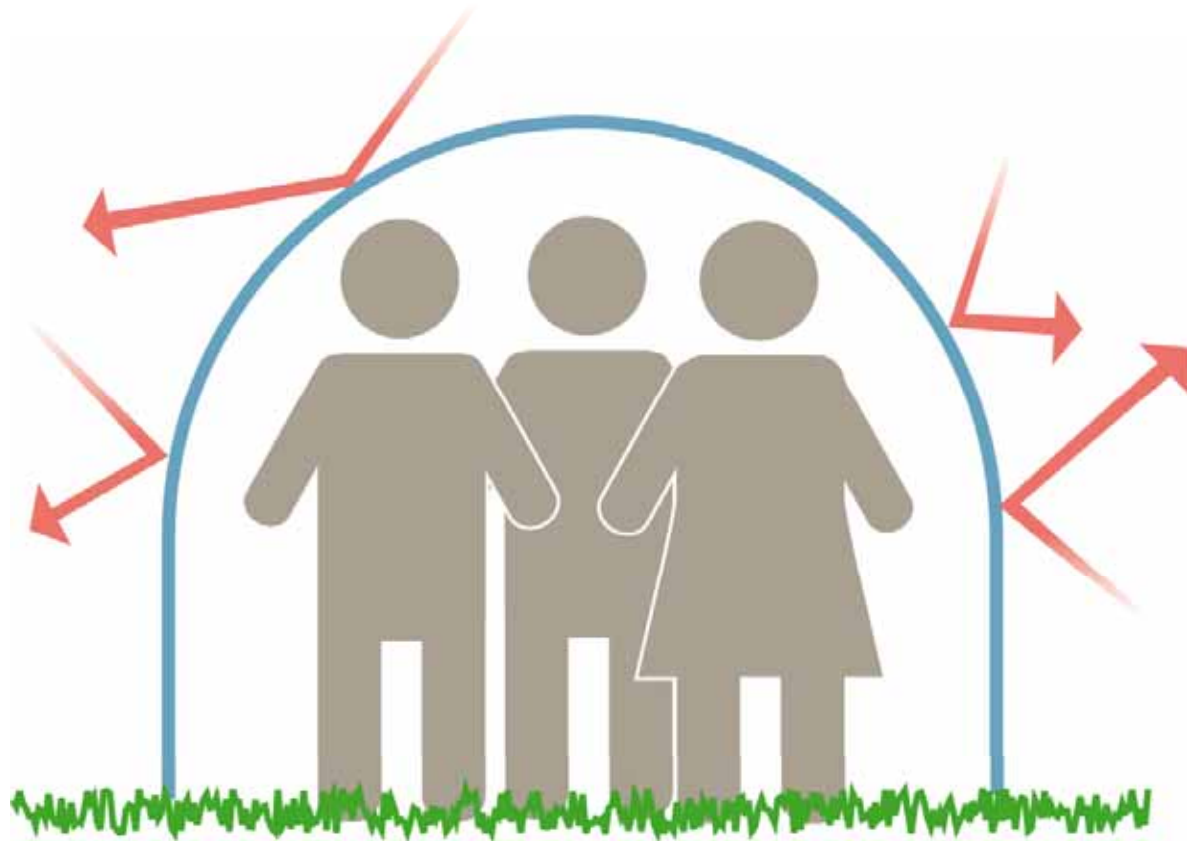
Bästa tillgängliga teknik (BAT)

För yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas!

Människors hälsa, olägenhet

T ex

- Allergier, astma
- Kyla, drag, buller
- Objektiva grunder

*9 kap Miljöbalken – ”Olägenhet
för människors hälsa”*

Energi

Energikrav, nya bostäder

Energiberäkning enligt t ex

- VIP +
- IDA
- Enorm

Normalt brukande beräknas enligt "Sveby".

Krav, kWh/kvm, år

Zon I 105

Zon II 90

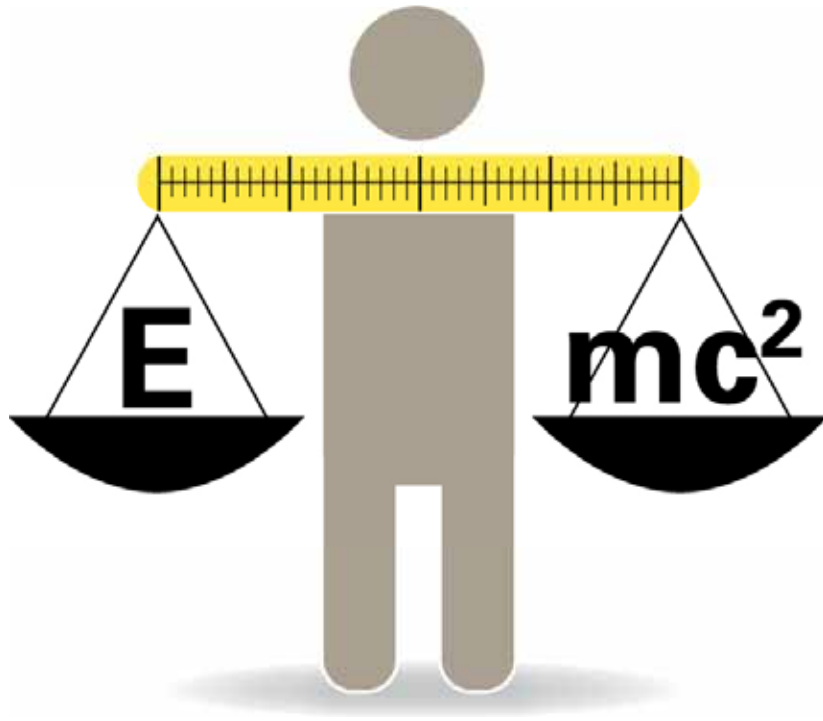
Zon III 75

Area = A_{temp}

Varför 30 % under BBR?

Tekniskt möjligt:

- Kan göras med befintlig teknik, men drivande

Ekonomiskt rimligt:

- Går att bygga med god projektekonomi

Miljömässigt motiverat:

- Sänker energianvändningen – bra för miljön!

Vitvaror

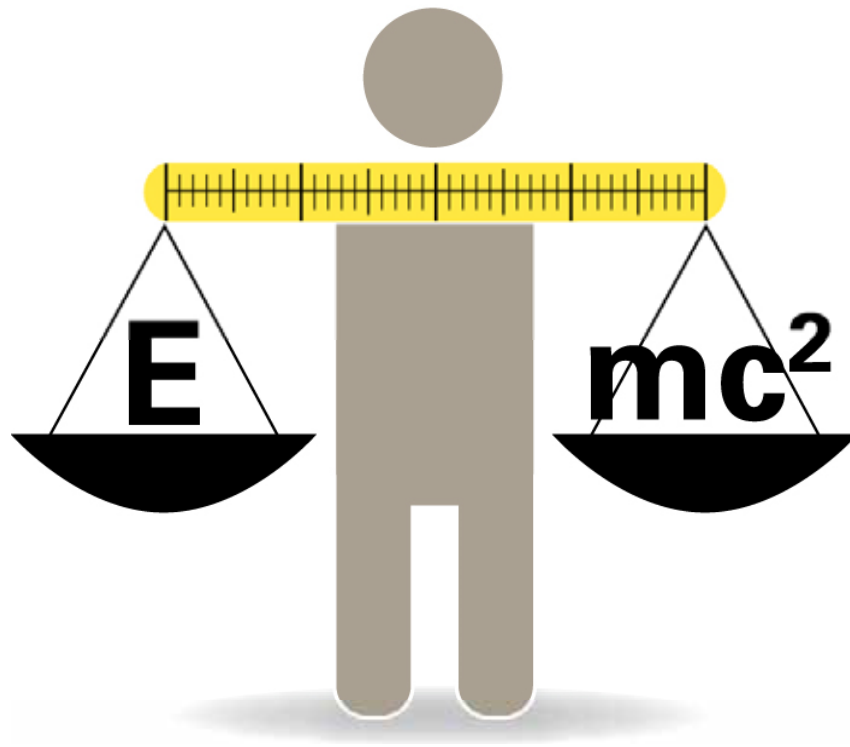

Bästa tillgängliga energiklass för vitvaror ska väljas!

Välj klass A, A+ eller A+++!

Mätning av energi

Installera energimätare!

Att mäta är att veta!

Mätare ska finnas för:

- Fastighetens totala
 - Värme
 - El, hushålls- och fastighetsel
 - Varmvatten
- Brukarens
 - Varmvatten
 - Hushållsel!

Mät- och kontrollprogram

Mät- och kontrollprogram samt kontrollplan ska upprättas!

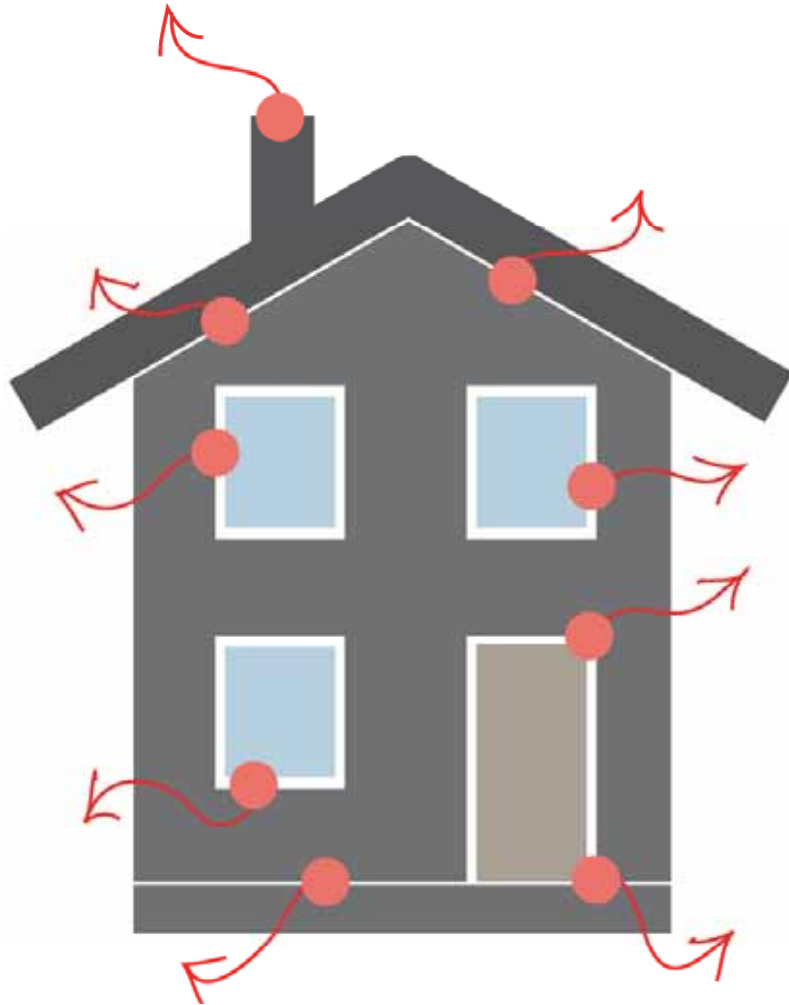
Kan omfatta t ex

- Fukt
- Lufttäthet
- Köldbryggor
- Injustering av ventilation
- Injustering av värme

Lufttätthet

Lufttäthetsprovning för att:

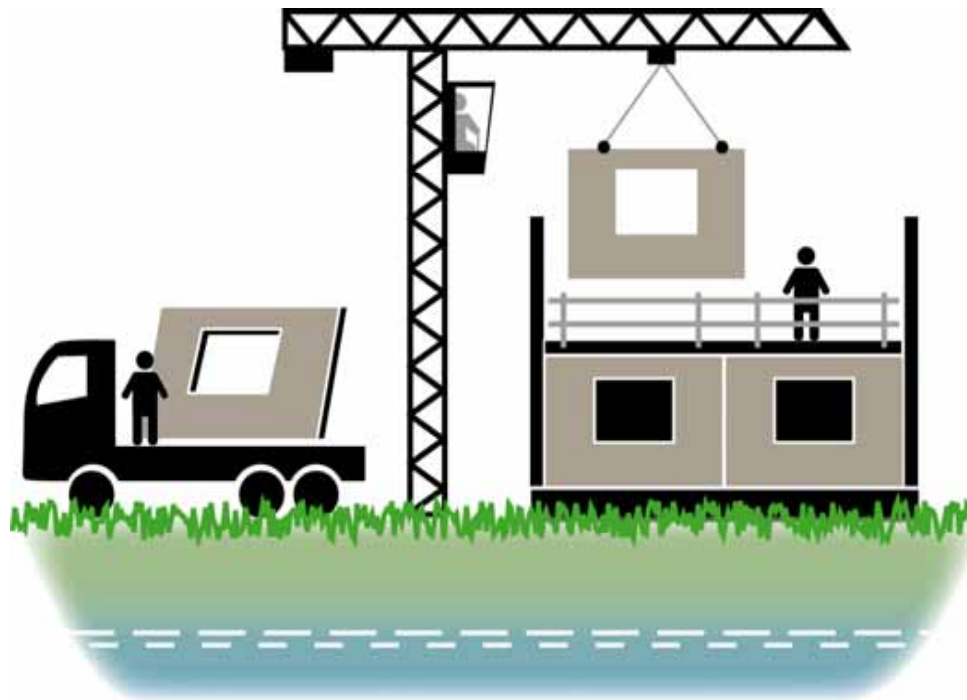
- Kontrollera krav i BBR
- Minimera värmeförluster
- Förebygga komfortproblem
- Förebygga fuktskador

Vatten

Vatten

Syftet är att

- Minska vattenanvändningen och dess miljöpåverkan
- Yt- och grundvatten ska inte förorenas vid byggande.

Välj snålspolande!

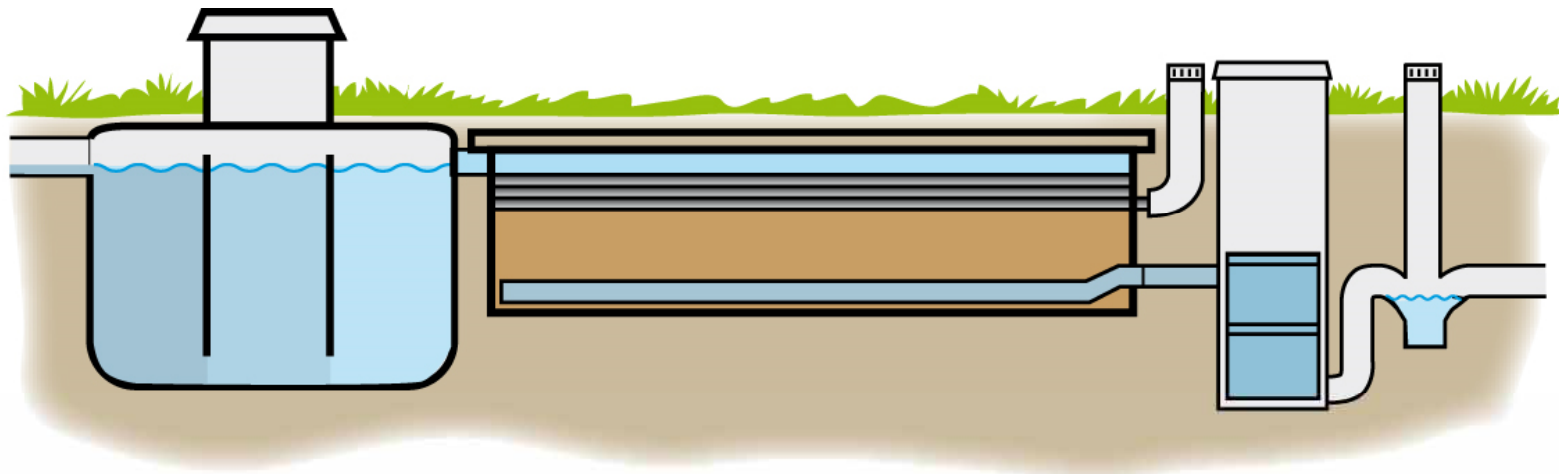
Snålspolande armaturer och WC-stolar ska väljas

- Diskbänksblandare – 0,2 l/s
- Tvättställsblandare – 0,1 l/s
- WC-stol
 - 4 l/stor spolning
 - 2 l/liten spolning

Dagvatten

Dagvatten ska tas om hand lokalt där så är möjligt!

Avgörs i regel i arbetet med detaljplanen

Skydd av vatten

Ytvatten och grundvatten
ska skyddas mot grumling
eller förorening!

*Avgörs i regel i arbetet
med detaljplanen*

Ljud

Ljud/buller

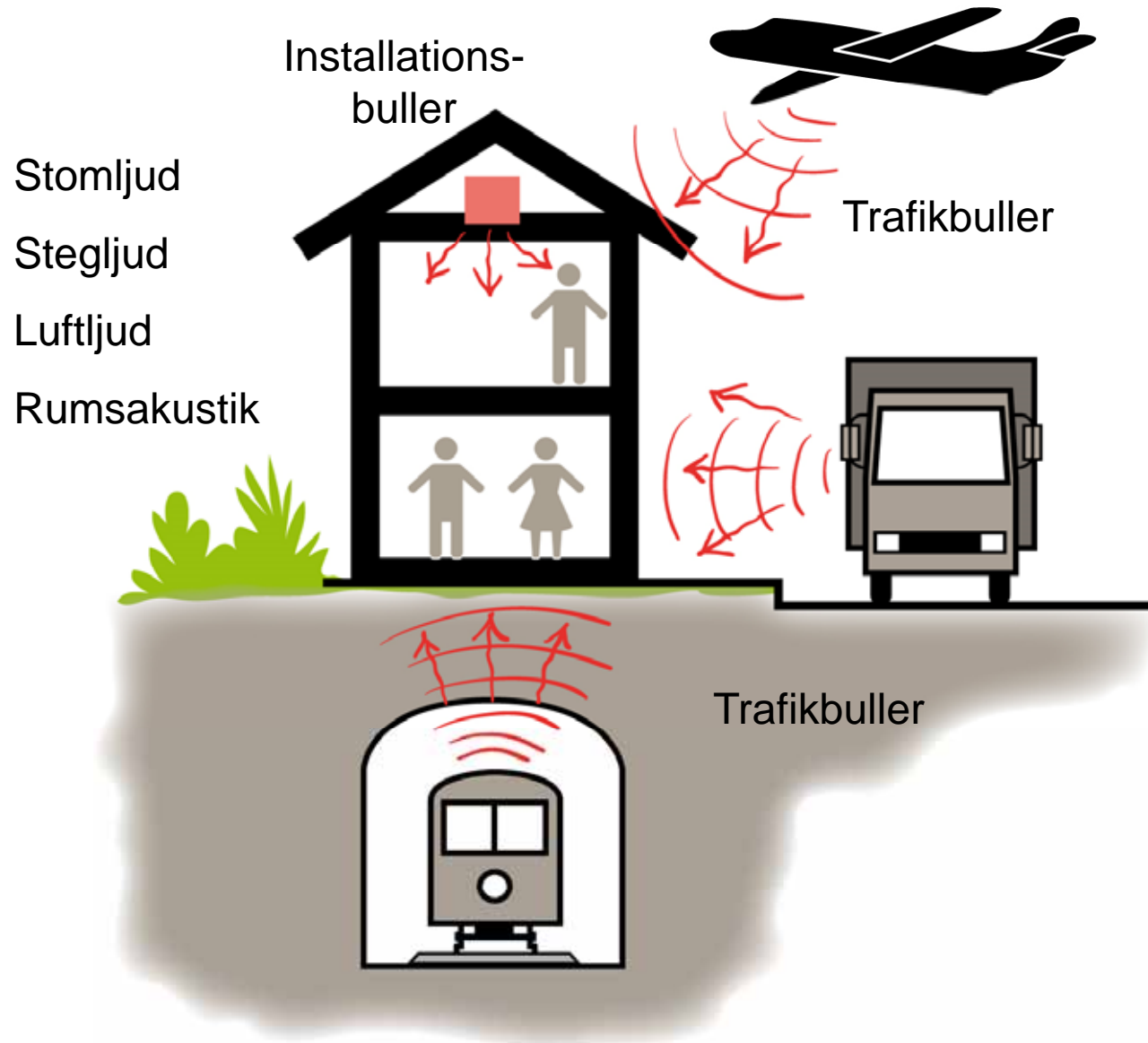

Syftet är att

- Minimera buller i bostäder och lokaler
- Minimera störningarna för omgivningen

Ljudkvalitet i byggnader

Bra ljudmiljö

Väggar, bjälklag

- Ljudklass B
- Kontroll av projektering (ljudsakkunnig)
- Mätprogram buller
- Ljudmätning enligt svensk standard dokumenteras (produktion)

Krav:

Ljudklass B ska uppfyllas.

Byggbuller

Naturvårdsverkets
föreskrifter!

Lokala krav!

Materialval

Materialval

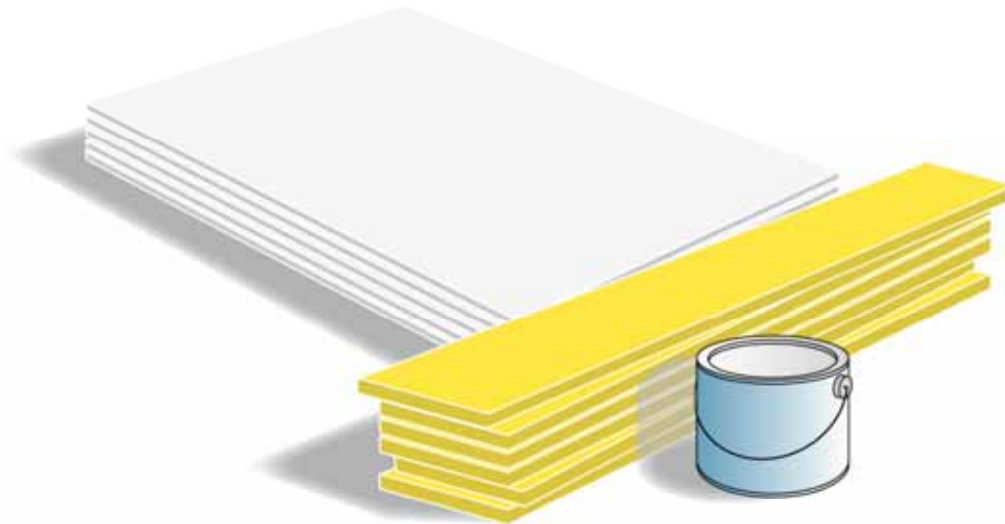

Syftet är att undvika att miljö- och hälsofarliga material byggs in samt att säkerställa att inbyggda material dokumenteras.

Byggvaror

Byggprodukter -
byggkemikalier

År

1900 **500 produkter**

1950 **5000 produkter**

2000 **50000 produkter**

Krav på byggvaror

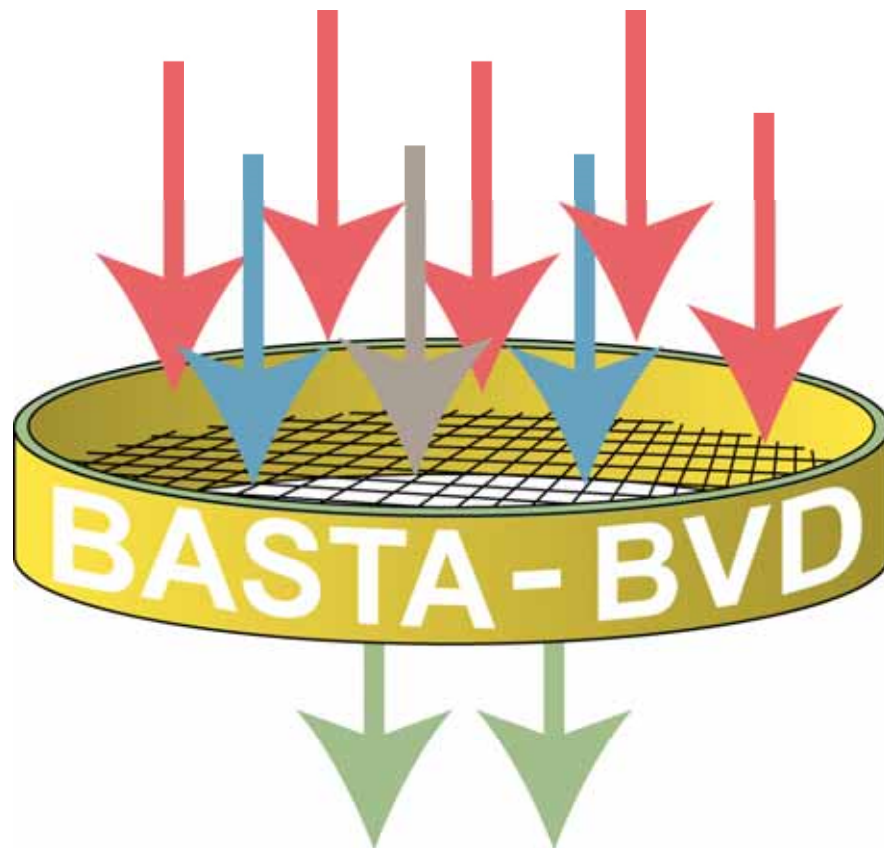

Föreskrivna byggvaror ska
(i angiven omfattning)

- Klara BASTA: s
egenskapskriterier
- Ha byggvarudeklaration (BVD)
- Vara kompatibla!

Hjälpmedel på marknaden

www.bastaonline.se

www.kretsloppsradet.com

BASTA

Kretsloppsrådet

Webbportal för

- BVD
- Säkerhetsdatablad

Bedömningssystem

- Byggvarubedömningen
- SundaHus

Grundkriterier, BASTA

För alla typer av produkter

- Cancerframkallande
- Mutagena
- Reproduktionstoxiska
- Spädbarnsskador
- Mycket persistenta
- Bioackumulerbara
- Mycket bioackumulerbara
- Persistenta
- Bly (Pb)
- Kvicksilver (Hg)
- Kadmium (Cd)
- Farliga för ozonskiktet

Tilläggskriterier, BASTA

Kemiska produkter

- Allergiframkallande
- Mycket hög akut giftighet
- Akut giftighet
- Hög kronisk giftighet
- Flyktiga organiska kemiska ämnen
- Ämnen farliga för vattenlevande organismer eller som kan orsaka skador i vattenmiljön (R 50, R 51, R 53)

Byggvarudeklarationer

- *Inre miljö*
- *Yttre miljö, samt*
- *Livscykelbedömning (LCA)*

- Tillförda ämnen
- Ämnen enligt PRIO
- Utrotningshotade arter
- Ohälsa eller lukt
- Resurssnålhet

Materialkombinationer

- Kombinerade material kan ge upphov till oönskade emissioner
- Material påverkar varandra
- Provning i brukarmiljö

”I angiven omfattning...”

Vilka byggvaror ska man begära BVD för?

- Bindemedel och bruk
- Skivmaterial
- Isoleringsmaterial
- Tätskiktssystem
- Tejp och tätninglist
- Tak- och väggbeklädnader
- Kemisk-tekniska varor
- Tryckimpregnerat trä
- Keramiska varor
- Golvvaror
- Tapeter
- Innertak- och väggsystem
- Färgvaror
- Dörrar, fönster och glasvaror
- Elinstallationsmaterial
- Rör och teknisk armatur.

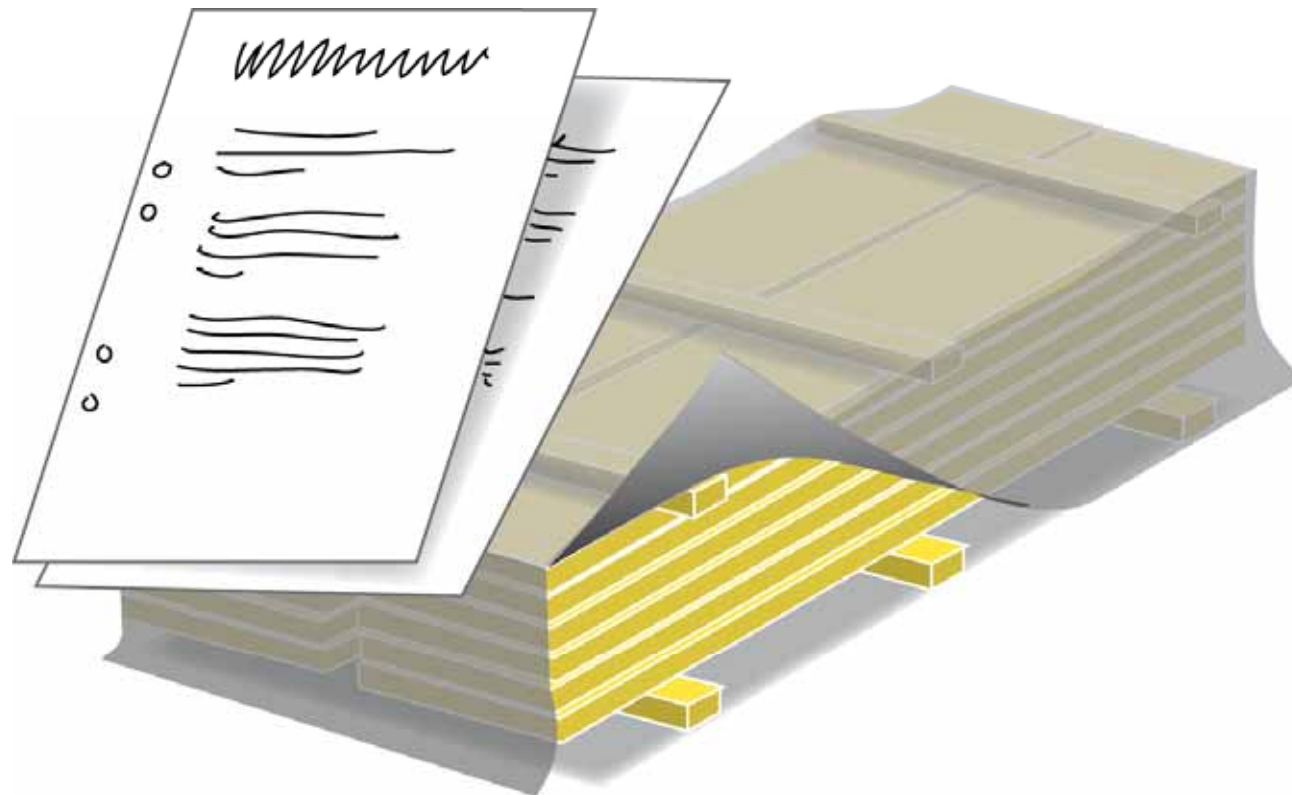

Materialhantering

Materialhantering

Syftet är att material ska hanteras så att skada på hälsa, miljö och material inte uppkommer

Materialhantering

Krav:

- Förteckning över kemiska produkter
- Säker förvaring av kemiska produkter och bränslen
- Skydd mot mekanisk påverkan, fukt, temperatur, vatten
- Skydd av drivmedelstankar
- Skydd av ventilationskanaler
- Skydd av kanaler i hålbjälklag

Förteckna kemiska produkter

Entreprenören ska förteckna kemiska produkter som används i uppdraget!

Kemiska produkter

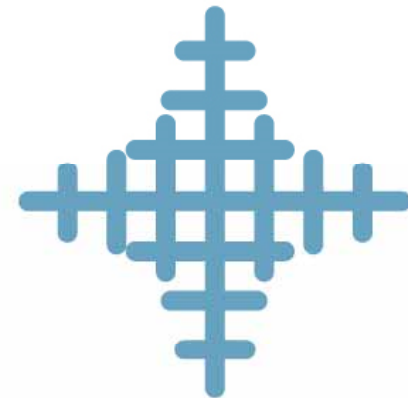
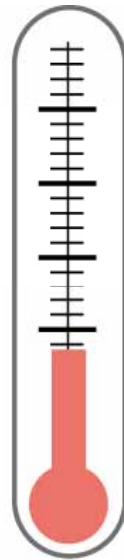
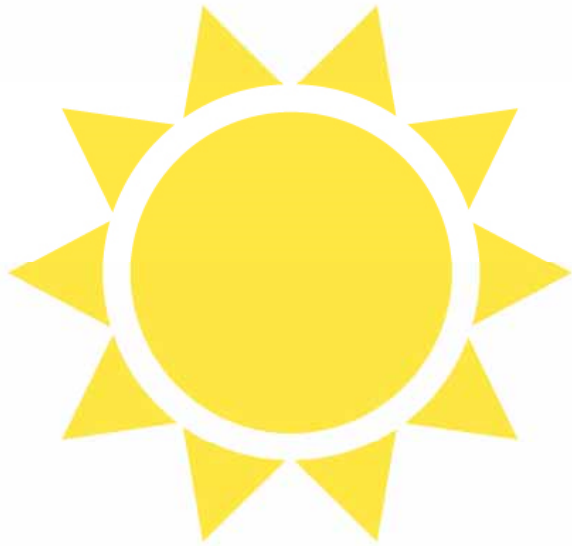

Kemiska produkter o bränslen ska under byggtiden förvaras och hanteras så att spill eller läckage till mark, vatten och avlopp förhindras.

Skydd av material

Material ska skyddas mot

Fuktsäkerhet

Fuktsäkerhet

Syftet är att byggnader ska uppföras och förvaltas så att fukt inte blir ett problem

ByggaF

- En metod för fuktsäker byggprocess
- Inarbetas i verksamhetssystem samt kvalitets- och miljöplan.
- Anpassas till projektet
- Byggherrens ansvar!

ByggaF-materialet finns att ladda ner från www.fuktcentrum.lth.se

Fuktsäkerhet

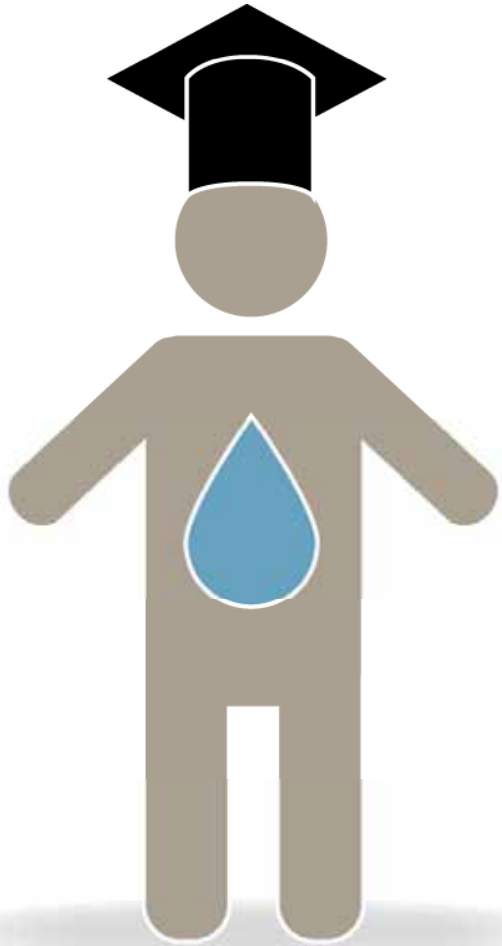

Krav på

- Fuktsakkunnig
- Fuktsäkerhetsbeskrivning
- Fuktsäkerhetsprojektering
- Fuktplan
- Fuktronder
- Fuktmätning
- Dokumentation!

Fuktsakkunnig

*Den fuktsakkunnige är
byggherrens rådgivare*

Fuktsakkunnig ska ha

- Bred kompetens
- Kunskaper i byggnadsteknik och byggnadsfysik
- Kännedom om fuktskador
- Kännedom om byggprocessens alla skeden!

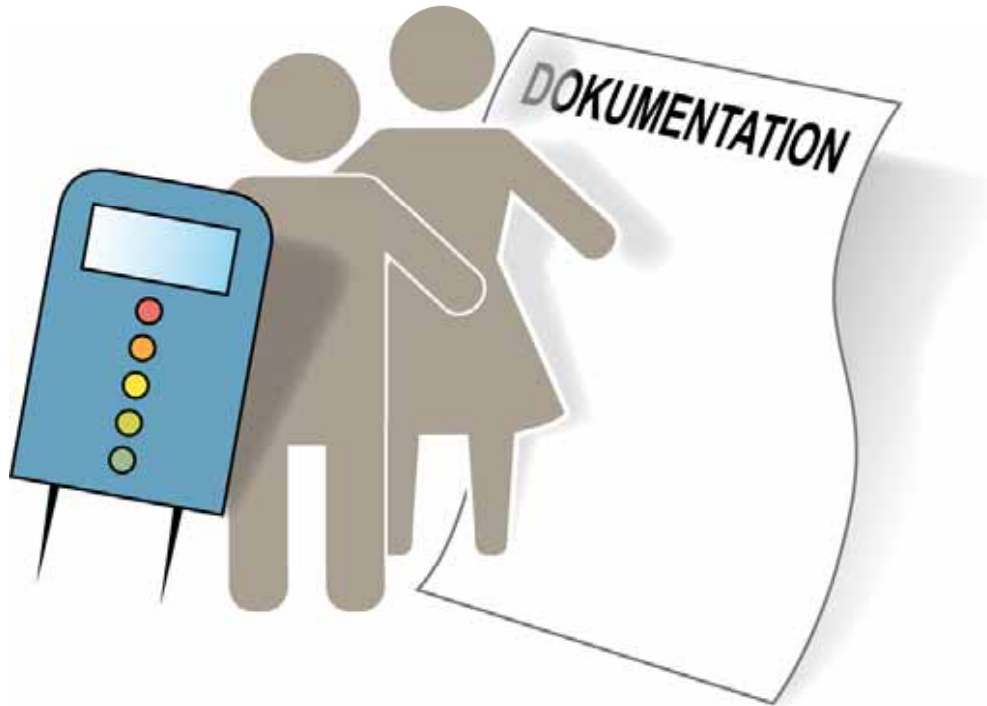
Fuktsäkerhetsbeskrivning

- Projekteringsförutsättning, tidplan
- Byggherrens krav
- Kritiska byggnadsdelar
- Fuktskydd under produktionen

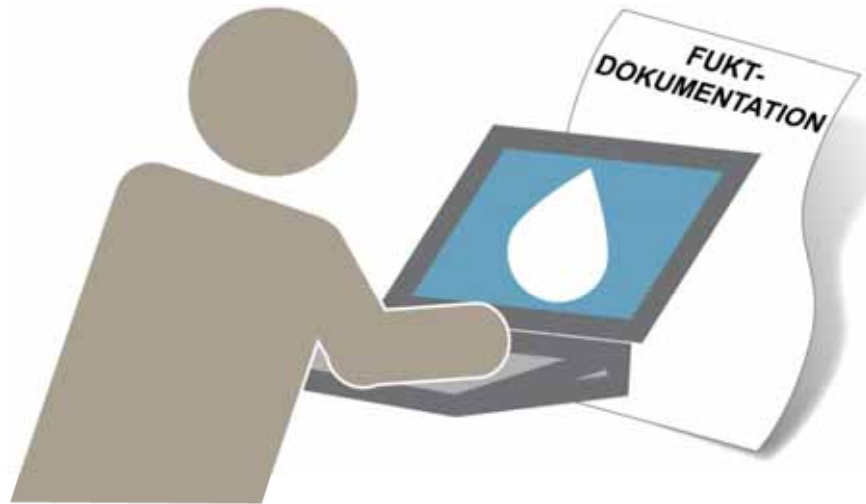
Fuktskydd

- Fuktmätning i betong (RBK- auktoriserad)
- Fuktrond
- Fuktskydds- dokumentation efter projekt!

Fuktdokumentation

Inför slutbesiktning ska entreprenören överlämna fuktdokumentation till byggherren!

Byggavfall

Byggavfall

Syftet är att

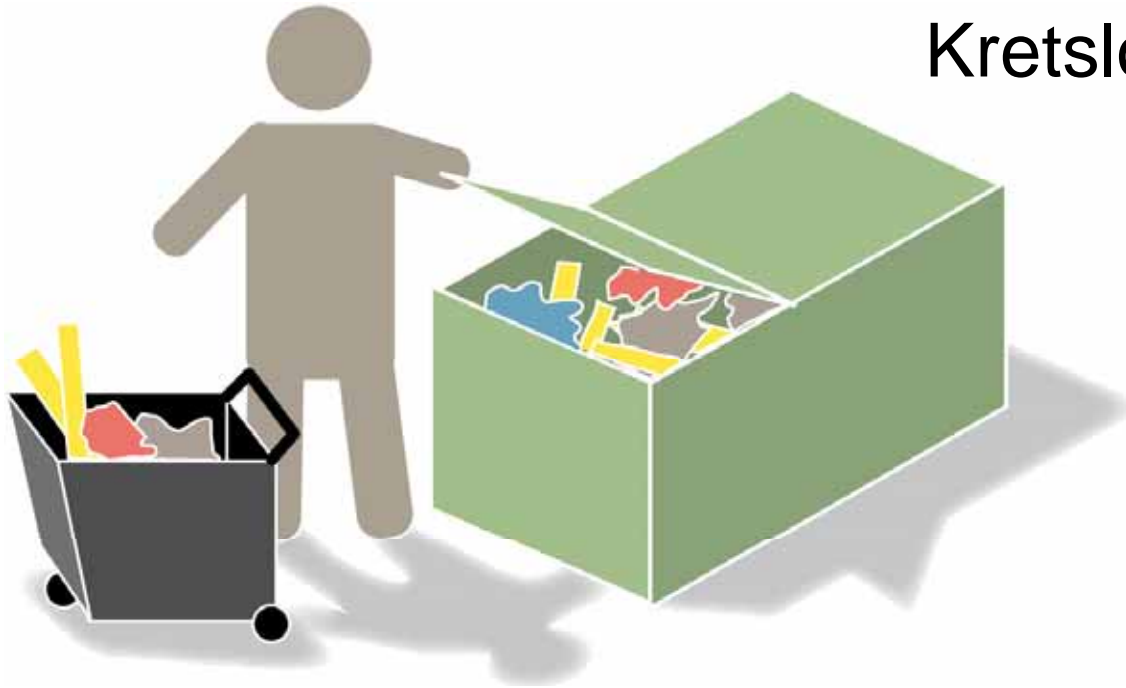
- Minimera byggavfallet
- Avfallet ska källsorteras

Byggavfall

- Projektering för att minimera avfall
- Avfallssamordnare
- Mängd avfall/kvm
- Andel avfall till deponi
- Källsortering av avfall – basnivå enligt Kretsloppsrådets riktlinjer

Riktlinjer för avfallshantering

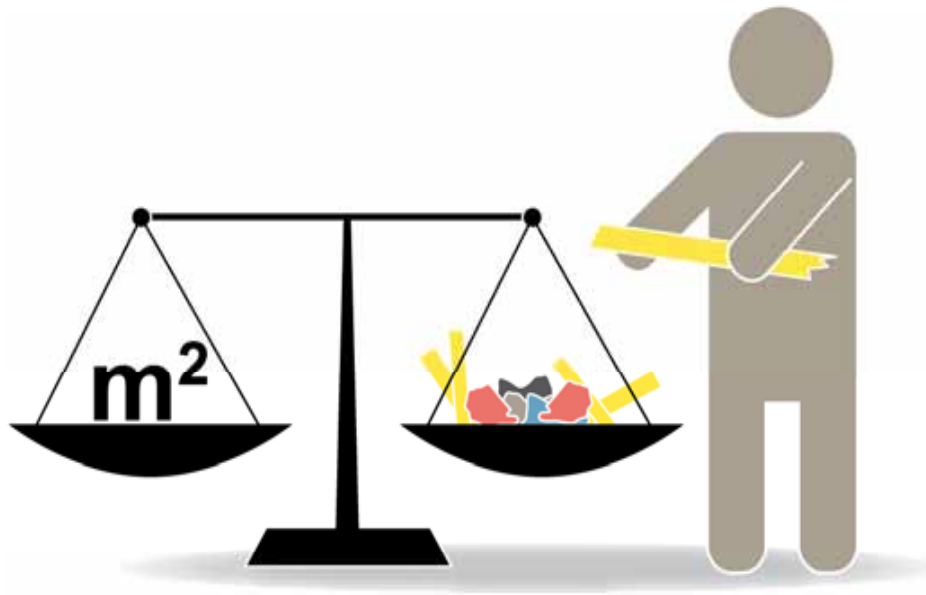
Avfallshantering vid byggande och rivning – Kretsloppsrådets riktlinjer

- Del av "Miljöprogram 2010"
- Branschstandard

www.kretsloppsradet.com

Avfallsmängder

*Målen styrs av ekonomin -
projektets karaktär och hur
avfallshanteringen är
organiserad*

Mängd avfall per kvm,
normalt ca 20 – 25
kg/kvm BTA.

Andel av avfallet som får
gå till deponi. Bör ej vara
högre än 20 %. Sikta på
< 10 %.

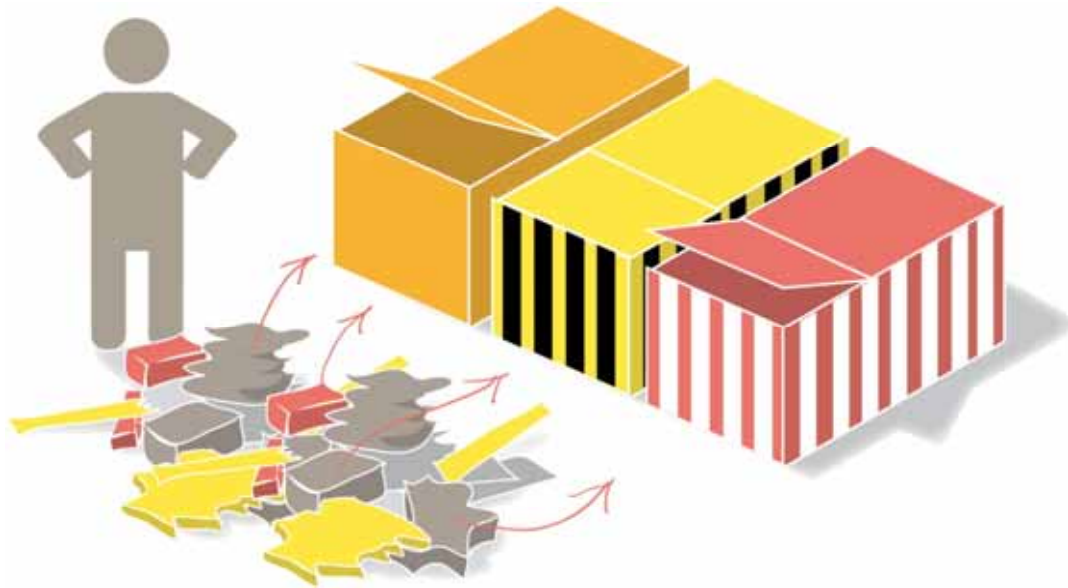
Avfallssamordnare

Entreprenören ska
utse en avfalls-
samordnare!

Källsortering

Basnivå

- Farligt avfall
- El-avfall
- Trä
- Brännbart
- Plast för återvinning
- Skrot och metall
- Fyllnadsmassor
- Deponi (utsorterat) eller Blandat avfall

Branschstandard

Avfallsfraktioner

Farligt avfall

El-avfall

Trä

Plast för återvinning

Brännbart

Gips
(Endast vid nybyggnad)

Skrot och metall

Fyllnadsmassor

Deponi (utsorterat)

eller

Blandat avfall – för
eftersortering

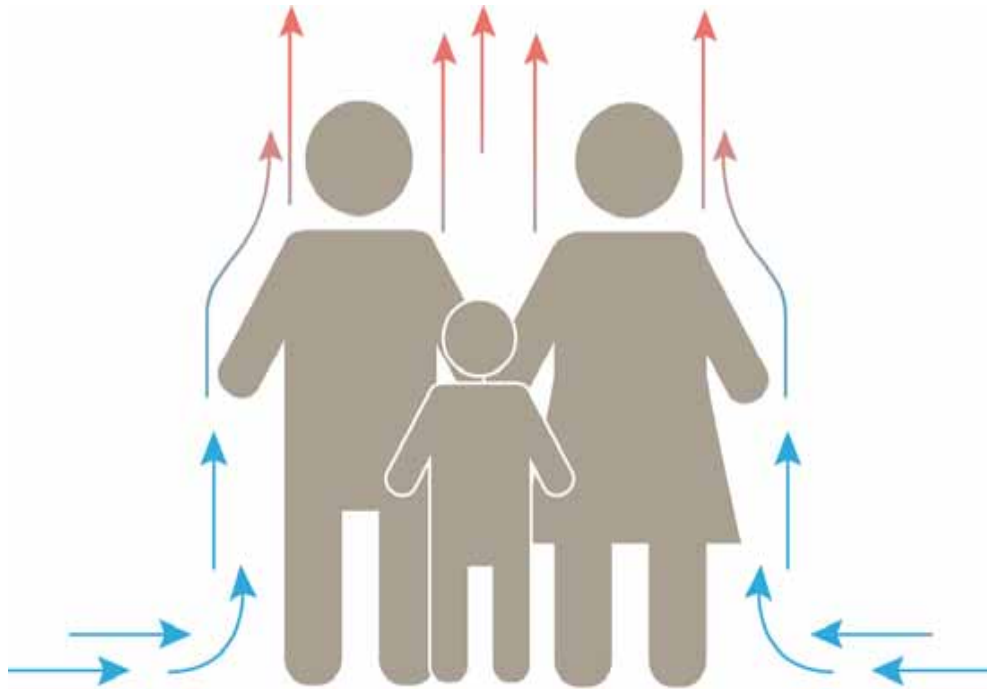
- Enhetliga avfallsbegrepp
- Färgkoder

Termiskt inneklimat och ventilation

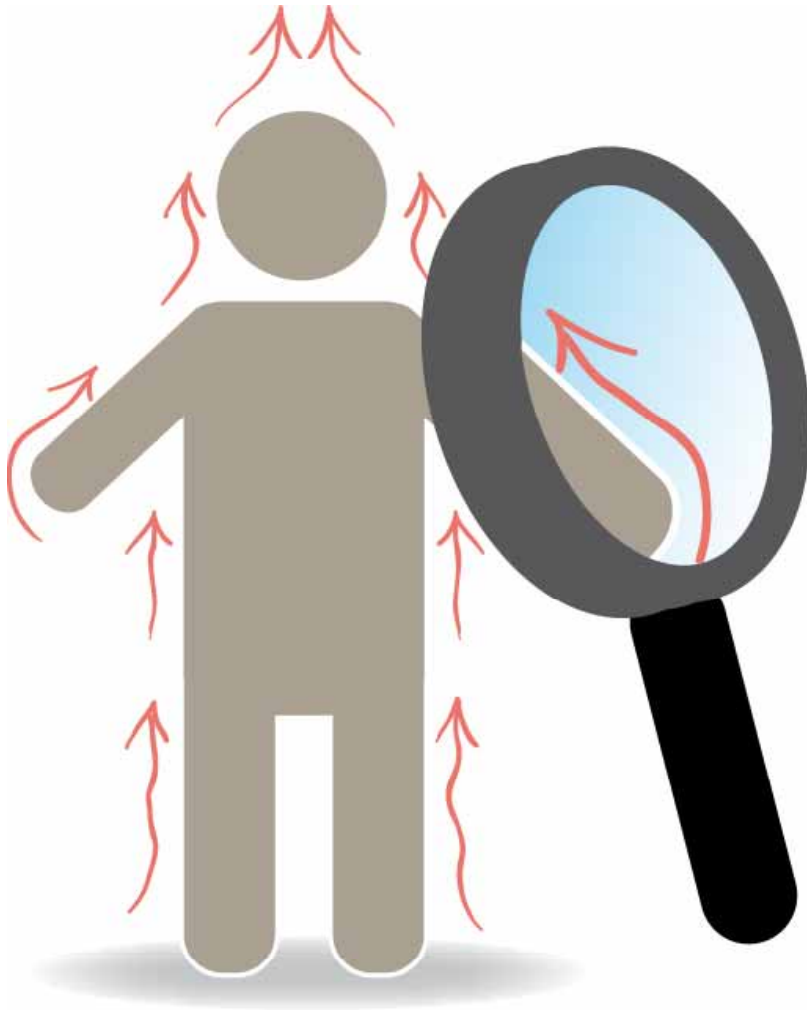
Inneklimat/ventilation

Syftet är att byggnaden och dess installationer ska utformas och byggas så att de ger en god inomhusmiljö

Inneklimat/ventilation

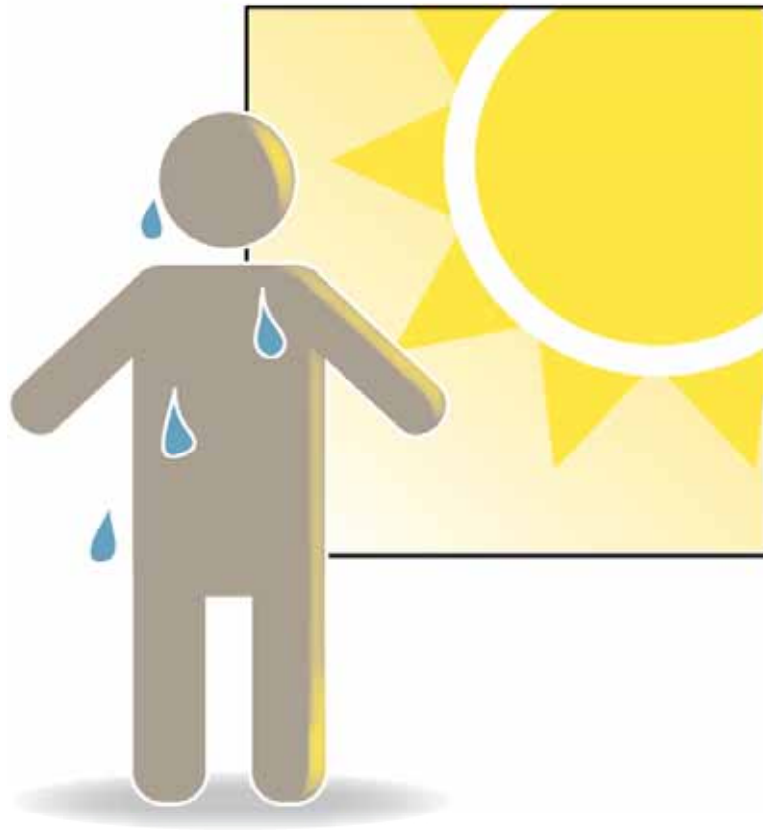

Krav:

- Funktionskrav för ventilation, luftkvalitet och termiskt inneklimat ska upprättas
- Mät- och kontrollprogram ska upprättas och genomföras
- Kontroll OVK, radon, vid idrifttagning (lagkrav)!

Innemiljö

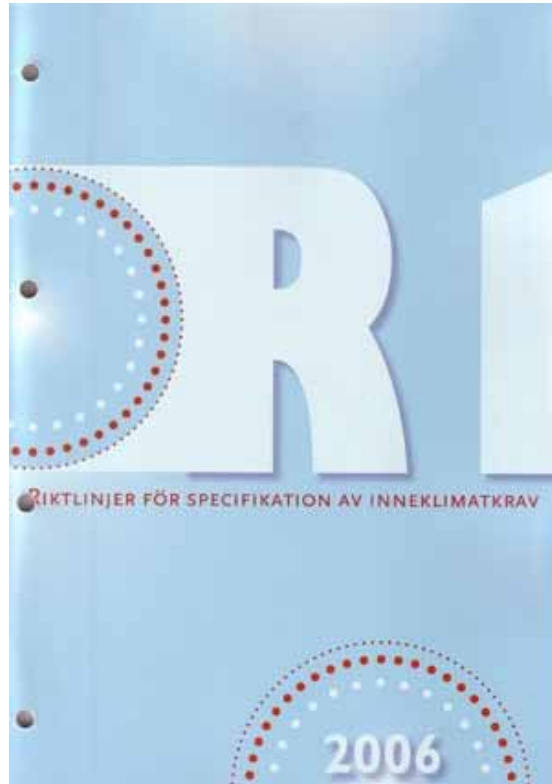

- Solinstrålning
- Innetemperatur
- Fönsterkvalitet

Undvik övertemperatur sommartid!

Funktionskrav

*R 1 – Riktlinjer för
specifikation av
inneklimat*

Använd R1: an för upprättande av funktionskrav för

- Luftutbyteseffektivitet
- Temperatur i luft och på ytor
- Operativ temperatur
- Luftflöden
- Emissioner
- Partiklar

Dagsljus

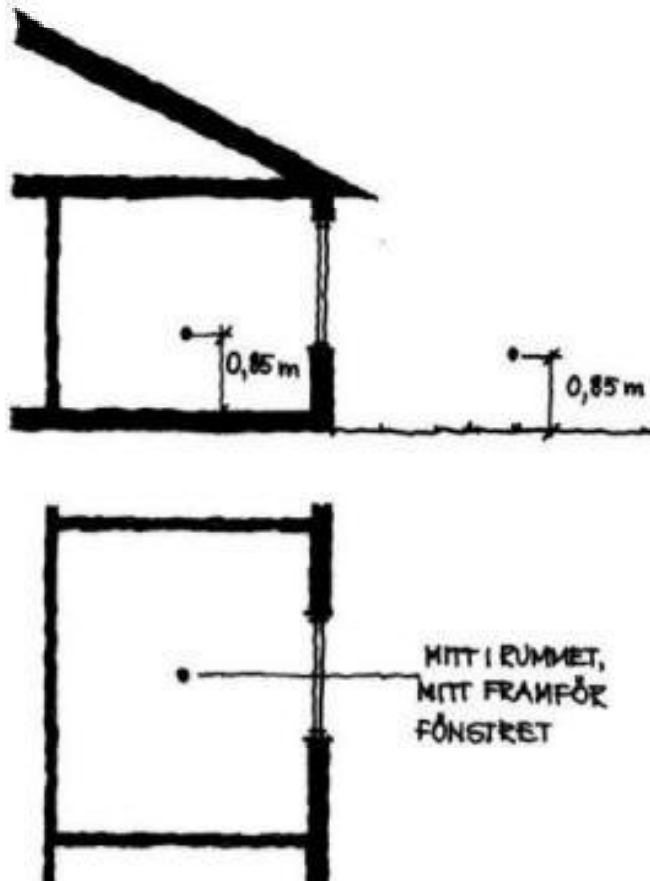
Dagsljus och belysning

Syftet är att uppnå en hög ljuskvalitet!

Dagsljus och belysning

Dagsljusfaktorn ska vara minst 1 % (lagkrav).

Dagsljusfaktorn visar hur stor andel av dagsljuset man kan tillgodogöra sig.

Här mäts dagsljusfaktorn inomhus och utomhus!

Magnetiska fält

Magnetiska fält

Syftet är att den magnetiska flödes-tätheten ska vara svag.

Magnetiska fält uppstår kring t ex kraftledningar och transformatorer

Magnetiska fält

*5-ledarsystem reducerar
vagabonderande
strömmar*

Krav:

- Den magnetiska flödestätheten ska vara högst $0,2\mu\text{T}$ (riktvärde, årsmedel)
- Mät- och kontrollprogram avseende magnetiska fält!

Transporter och arbetsmaskiner

Transporter

Syftet är att minimera

- Energianvändningen
- Utsläppen av växthusgaser

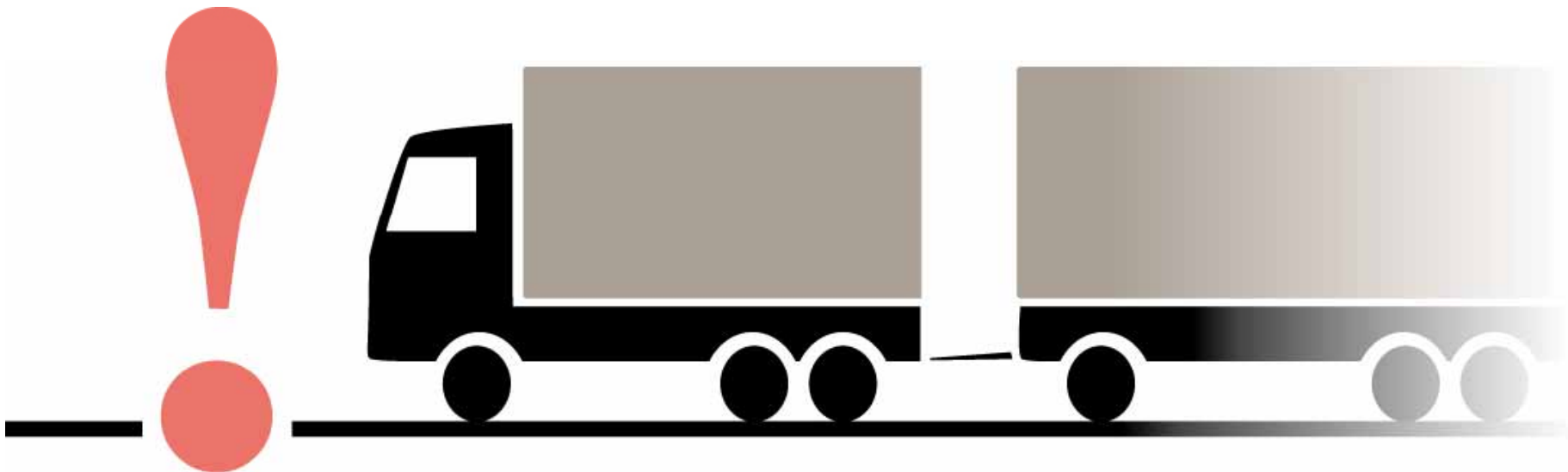
Transporter

Tunga lastbilar > 3,5 ton

- Gamla bilar – Euro III
- Nya bilar – Euro V

Lätta lastbilar < 3,5 ton

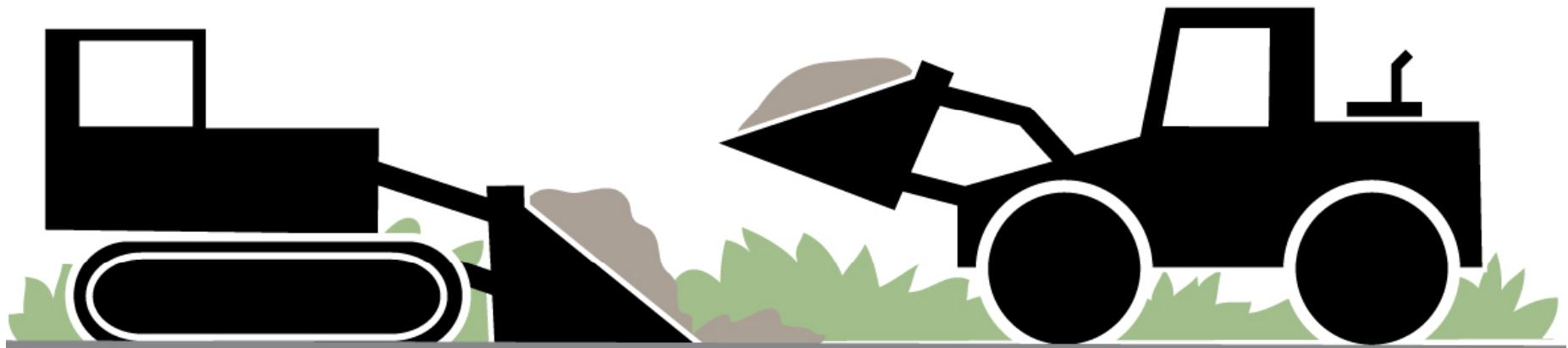
- Gamla bilar, max 8 år gamla
- Nya bilar, max 5 mg partiklar per km

Ytterligare krav?

Vägverket, Stockholms, Göteborgs och Malmö stad har utvecklat ytterligare krav som kan ställas på transporter

Överlämnande till förvaltning

Förvaltning

Syftet är att förvaltaren ska få den information som behövs för en miljöanpassad förvaltning av byggnaden

Förvaltning

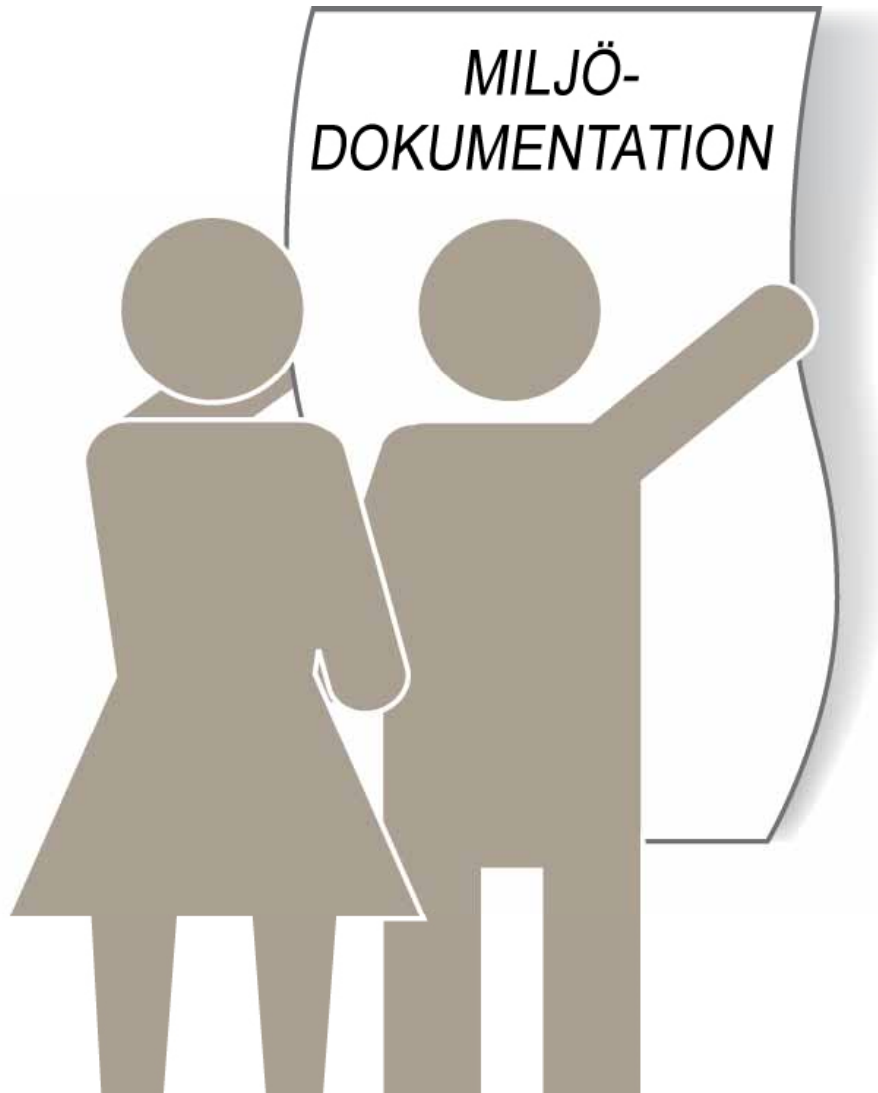

Krav på dokumentation

- Uppdaterad miljöplan
- Miljöanpassade drift- och underhållsinstruktioner
- System för avfallshantering
- OVK, radon och energideklaration

Dokumentation

Spårbarhet

Kontroller och mätningar

Inbyggda material och produkter

Byggvarudeklarationer

Säkerhetsdatablad

Uppdaterade miljöplaner

Dokumentation ska
överlämnas senast två
veckor före slutbesiktning

Entreprenören ska
senast vid slutbesiktning
överlämna uppdaterad

- Miljöplan bygg
- Miljöplan el
- Miljöplan Målning
- Miljöplan Ventilation
- Miljöplan.....

Drift- och underhåll

Entreprenören och konsulten ska introducera driftorganisationen i byggnadens driftsegenskaper

Entreprenören ska överlämna drift- och underhållsinstruktioner

- Skötselplan, grönytor
- Driftinstruktioner
- Driftinstruktioner, ventilation
- Underhållsplan

OVK, energideklaration m m

- "Obligatorisk ventilationskontroll" (OVK)
- "Energideklaration"
- Radonmätning
- Värme- och ventilationsanläggning injusteras mot projekterade värden

OBS! Lagkrav!

Överlämnande till brukare

Brukarinformation

Syftet är att brukaren ska få den information som behövs för en miljöanpassad användning av byggnaden

Brukarinformation

Information om miljöanpassat brukande

Krav på information om

- Energi- och vattensparande
- Skötsel av golv- och väggmaterial
- Användning av ventilationssystem
- Skötsel av vitvaror
- Hantering av avfall!